

MENGVOEDERS

OPENBARE LES
GEHOUDEN BIJ DE AANVAARDING
VAN HET AMBT VAN LECTOR
AAN DE LANDBOUWHOGESCHOOL OP 16 JUNI 1954

DOOR

IR S. IWEMA

H. VEENMAN & ZONEN • WAGENINGEN

*Mijnheer de President-Curator,
Mijne Heren Curatoren,
Mevrouw en Mijne Heren Hoogleraren,
Dames en Heren Lectors en Docenten,
Dames en Heren Wetenschappelijke en an-
dere Medewerkers aan de Landbouwhoge-
school,
Dames en Heren Studenten, en voorts gij
allen, die door Uw aanwezigheid van Uw
belangstelling blijk geeft,*

Dames en Heren,

Sedert de laatste eeuwwisseling heeft de voeding van de landbouwhuisdieren wel een geheel gewijzigd aanzien gekregen; mede dank zij deze veranderingen heeft ons land zich kunnen handhaven op de eervolle plaats, die het sinds eeuwen in de voortbrenging van dierlijke producten heeft ingenomen. Slechts voor het paard, het schaap en de geit is er in de voeding weinig of niets veranderd.

In het begin van deze eeuw berustte de voeding van het rund-vee, de varkens en het pluimvee nagenoeg geheel op traditie en praktijkervaring. Aangezien deze factoren in zeer nauw verband staan met de instellingen van de boeren en ook met de bedrijfsomstandigheden en deze zeer sterk kunnen uiteenlopen, was het wel vanzelfsprekend, dat in de verschillende landbouwgebieden de voedermethoden niet dezelfde waren. Doordat het contact tussen de verschillende delen van ons land nog zeer gering was en het landbouwonderwijs nog van zeer recente datum, konden deze voedergewoonten zich lang handhaven. De invloed van het landbouwonderwijs was eensdeels nog gering omdat destijds nog weinigen gebruik maakten van de mogelijkheid tot het volgen van dit onderwijs, maar anderdeels ook omdat de wetenschap zich nog slechts weinig met de praktische voedingsvraagstukken had ingelaten, laat staan dat de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek reeds klaar waren om getoetst te worden aan de practijkmethoden. Omstreeks de eeuwwisseling werkte de grote grondlegger van de toegepaste voedingsleer, OSCAR KELLNER, aan de fundamentele grondslagen, waarop tot de huidige dag nog steeds wordt voortgebouwd, althans in West-Europa.

Aangezien de oorsprong van de Nederlandse veehouderij in de eerste plaats was gelegen in de beschikbare cultuurgrond binnen het bedrijf, lag het voor de hand dat de Nederlandse boeren steeds trachtten zo ver mogelijk te komen met de zelf voortgebrachte voedermiddelen. Vooral sinds de Landbouwcrisis van 1880 had men intensiever kennis gemaakt met de mogelijkheid van aankopen buiten het bedrijf. Het verband tussen de bedrijfsgrootte en de omvang

van de veestapel werd steeds minder duidelijk; in het bijzonder gold dat voor de varkens en het pluimvee. Een belangrijk punt daarbij was dat de koopkracht van de boerenbevolking sterker werd, waardoor grotere investeringen — ook in de veevoeders — mogelijk werden. In de eerste plaats profiteerden daarvan de meer op het krachtvoer aangewezen diergroepen zoals de varkens en het pluimvee. Langzamerhand werd ook voor het rundvee de aankoop van vreemde voedermiddelen urgenter, vooral de eisen van de meer productieve dieren maakte dit zonder meer noodzakelijk, met name in de wintertijd. Wanneer men uitsluitend was aangewezen op graslandproducten en graanmeel bleek het houden van het betere vee geen voordeel op te leveren; de betere erfelijke aanleg eiste betere uitwendige omstandigheden, waarbij de voeding wel de voornaamste factor was. Bij ruwvoedermiddelen en het graanmeel was aanvulling met *eiwitrijker* producten noodzakelijk. Daarvoor kwamen aanvankelijk in de eerste plaats in aanmerking de lijnzaad- en koolzaadproducten, die resteerden bij de productie van spijs- en andere oliën. Later kwamen ook andere eiwitrijke producten in zwang.

Bij de aankoop van deze producten werd door de praktijk aanvankelijk alleen gelet op de prijs voor zover deze in verband stond met het eiwitgehalte; verder werd nog enige aandacht geschonken aan de graagte waarmee zij werden genuttigd. Het spreekt vanzelf dat in die jaren nog geen rekening kon worden gehouden met een zo hoog mogelijke voedertechnische volmaaktheid; daarvoor was de wetenschap nog niet ver genoeg gevorderd, laat staan dat het onderwijs daaraan reeds aandacht kon besteden. Was de marktsituatie voor een bepaald voedermiddel zeer gunstig, dan werden daarvan grote hoeveelheden gekocht, waarbij dan getracht werd zoveel mogelijk aan de dieren kwijt te raken. Dat men in dit geval met moeilijkheden te maken kreeg sprak vanzelf; wij zijn van mening dat bepaalde bezwaren die men thans nog tegen zekere voedermiddelen in de praktijk hoort, voor een groot deel berusten op de ervaringen van destijds. Wel werd dan getracht de bezwaren zoveel mogelijk weg te nemen, men zocht — proefondervindelijk — naar een bruikbare oplossing. Als voorbeeld kan hier worden genoemd de ervaring die men opdeed bij het verstrekken van grote hoeveelheden rogge aan jonge varkens; door koken, broeien of bakken werd de schadelijke werking weggenomen. De toen veel in zwang zijnde kookpot bood deze mogelijkheid (met uitzondering van het bakken). Iets dergelijks zag men eveneens bij het gebruik van rauwe aardappelen in de varkensvoeding; ook daarbij was de zo juist genoemde kookpot een uitkomst. Niet altijd werd echter een juiste oplossing gevonden; de bezwaren die men ontmoette bij een royaal gebruik van koolzaad- en raapzaadproducten kon men niet wegnemen; verwarmen had een averechtse uitwerking. Thans weten we dat het zwaar tegen deze kruisbloemigen voor een deel schuilt in de manier

waarop zij worden gebruikt. In die jaren — vóór de eerste wereldoorlog — werd het krachtvoer zowel aan de varkens, als aan het rundvee veelal in slobbervorm verstrekt en gezien koolzaad- en raapzaadproducten in een vochtig milieu gemakkelijk mosterdolie vormen, waren de moeilijkheden groot. Nog steeds bestaan er bepaalde bezwaren tegen een overmatig gebruik van deze producten; de practijk is o.i. echter wel erg sterk bevooroordeeld.

Het gebruik van slobber óók aan het rundvee kan voor een deel worden toegeschreven aan het feit dat destijds de watervoorziening voor de gehele veestapel in grote delen van ons land nog via de emmer geschiedde. Kon men tegelijkertijd ook het krachtvoer verstrekken, dan spaarde dat werk uit; dus ook toen kende men reeds rationalisatie in het werk.

De aangekochte krachtvoedermiddelen bestonden dus uit graanmeel en allerlei eiwitrijke producten, meestal afkomstig van de olieslagerijen. Deze producten werden als zodanig — aanvankelijk steeds in gemalen toestand — aangekocht. Zolang men trouw bleef aan de slobbervorm — en dat was nog een hele tijd, ook thans nog zijn er boeren die dit doen — was de hoedanigheid als *meel* de enig bruikbare; dit bleef ook nog het geval toen men reeds overging tot het maken van dik-brijachtige mengsels. Soms werden de voedermiddelen in grotere hoeveelheden tegelijkertijd gemengd, dan weer geschiedde de menging voor slechts enige dagen (en dan steeds in water), maar meestal werden zij gemengd wanneer ze onmiddellijk daarna gebruikt moesten worden; speciaal deed men dit laatste omdat er vaak koolzaad- en raapzaadproducten in het spel waren, met kans op de vorming van mosterdolie. Ook kwam het voor dat men het graanmeel bij de ene voertijd in slobber- of brijvorm verstrekte en bij de volgende voertijd de eiwitrijke producten, later vooral in de vorm van *naslagkoeken*, *schilfers* of *brokken* (en dan natuurlijk droog).

Aanvankelijk geschiedde het mengen van de krachtvoerders dus op de boerderij, dit duurde tot ongeveer de eerste wereldoorlog. Tijdens deze oorlog begon de industrie met de productie en verkoop van gemengde producten; een schaarstetijd is echter niet het aangewezen ogenblik om een dergelijke nieuwe methode blijvende ingang te doen vinden op grote schaal. Veelal was het oorlogsmengmeel een verbloemde uitdrukking voor: gemengde rommel (rietmeel, gerstenaalden, cacaodoppen enz. enz.). Dat dit toch werd gekocht was uitsluitend het gevolg van een nijpend tekort aan veevoerders. De ervaringen met deze „mengvoerders” waren zowel bij de practijk als bij de overheid buitengewoon slecht. De wetenschappelijke onderzoekers en de vertegenwoordigers van de Overheid waren dan ook van mening dat de mengvoerders dienden te verdwijnen. In 1917 kwam een verbod tot stand inzake het vervoer en de aflevering van veevoer-

ders, tenzij deze ongemengd waren. Na de oorlog kwam dit verbod te vervallen, doch men begon onmiddellijk naar wegen te zoeken om de mengvoeders te weren van de markt. Na rijp beraad verscheen in 1920 de Wet op de Vervaardiging van Mengvoeders. Hierbij werd geen verbod uitgevaardigd (in wezen is mengen immers aan te bevelen), maar de bereiding en levering van mengvoeders werd dusdanig zwaar aan banden gelegd, dat hieruit de hoop voortspoot dat de mengvoeders weldra het veld zouden ruimen. In deze wet „houdende bepalingen tot bestrijding van bedrog in de handel in meststoffen, zaaizaden en mengvoeders” kwam een artikel voor dat mengvoeders slechts aangeboden, verkocht of geleverd mochten worden, indien op de verpakking duidelijk zichtbaar de verschillende enkelvoudige grondstoffen, waaruit het mengvoeder is samengesteld, *procentueel* waren aangegeven. Genoemde wet zou de boeren en de bonafide handel beschermen tegen het voortdurende bedrog. In de Memorie van Toelichting lezen we:

„Afgezien van enkele uitzonderingen verdient de verkoop van „gemengde hulpstoffen bestreden te worden, omdat deze niet „ligt in de lijn van den modernen en wetenschappelijk gedreven landbouw. De mengsels toch zijn in den regel slechts een „middel om minderwaardige en op zichzelf onverkoopbare „grondstoffen aan den man te brengen.”

Uit het voorgaande valt te lezen, dat mengen ongeveer hetzelfde betekent als geknoei en bedrog.

De contrôle op de handhaving van dit voorschrift werd opgedragen aan de Rijkslandbouwproefstations; helaas bleek hierbij dat de wet onuitvoerbaar was, omdat destijds de contrôle op de procentuele samenstelling niet wel mogelijk bleek; wel was het mogelijk de gebruikte grondstoffen kwalitatief aan te geven, het vaststellen van het percentage bleek echter onuitvoerbaar. Hiermede miste de wet, die zo goed was bedoeld, haar kracht en daarmee feitelijk haar bestaansrecht. Nog steeds bestaat deze wet, maar zij wordt nimmer toegepast.

Ondanks de afwezigheid van enige zekerheid omtrent de samenstelling wisten de mengvoeders sedert 1920 toch terrein te winnen; aanvankelijk hebben de Landbouworganisaties zich hiertegen verzet, maar ook zij zijn uiteindelijk met haar tijd meegegaan (1927). De eerste successen werden behaald bij het pluimvee, later volgden de varkens en tenslotte kwam ook het rundvee aan de beurt. Dat er ook mengvoeders zijn en worden bereid voor de overige landbouwhuisdieren zij hier buiten beschouwing gelaten.

De overtuiging dat de industriële bereiding van mengvoeders zeer zeker voordelen opleverde ging zover dat de Overheid bij het begin van de distributie in 1939 de weg ging bewandelen die zij in 1917 zo duidelijk had verboden; dat daarbij extra contrôle-maatregelen werden getroffen spreekt vanzelf. Tijdens en ook nog geruime

tijd na de Tweede Wereldoorlog werd het veevoeder slechts in gemengde vorm beschikbaar gesteld; er was toen een menggebod en in 1917 een mengverbod.

Deze sterk gewijzigde instelling ten aanzien van het mengen was in de eerste plaats toe te schrijven aan de vorderingen van de wetenschap; hierbij zij gewezen op de ontdekking van de vitamines, op de betekenis van enkele mineralen en zeer zeker niet in de laatste plaats op het belang van de aminozuren-samenstelling van de voeder-eiwitten. Dit laatste punt geldt wel in het bijzonder voor de pluim-vee- en varkensvoerders.

Aan het mengen zijn bij onze huidige kennis reeds zeer grote voordelen verbonden. In de eerste plaats kan door menging een hoogwaardiger product worden verkregen dan het historisch chemisch onderzoek — de Weender methode — aangeeft. In de tweede plaats kan men door menging bepaalde ongunstige bijwerkingen die aan zekere voedermiddelen kleven, te niet doen (bijvoorbeeld op de smaak van de melk, op de kwaliteit van het melkvet en het varkensvet, op de kleur van de dooier enz. enz.).

Maar is een boer steeds technisch, financieel en wetenschappelijk in staat de meest juiste mengsels te bereiden? Hierop moet vaak een ontkennend antwoord worden gegeven. Een industriële bereiding heeft zeer zeker een aantal voordelen; daarvan wil ik er enkele noemen.

Ten eerste. In bepaalde gevallen gaat het bij de menging om zeer kleine hoeveelheden (mineralen vitamines); op een landbouwbedrijf is het buitengewoon moeilijk deze kleine hoeveelheden zo intensief mogelijk door de andere grondstoffen te verwerken. Wanneer men de moderne mengketels ziet en men denkt dan aan de schepmengmethode op de boerderij, dan is het verschil wel zeer groot.

Ten tweede. In de industrie is het mogelijk bepaalde schadelijke bijwerkingen te voorkomen. Zo is het bijv. uitvoerbaar schadelijke onkruidzaden vóór het mengen te verwijderen door trieurs en andere hulpwerktuigen; het gevaar voor verspreiding van onkruiden via de stalmeest wordt daardoor geringer.

Ten derde. Er zijn voedermiddelen die zeer gunstig bekend staan (bijv. melasse), maar op de boerderij zeer moeilijk in mengvoerders te verwerken zijn. De mengmogelijkheden zijn dus in de industrie groter.

Ten vierde. De laatste tijd is wel duidelijk geworden dat het verstreken van krachtvoer in de vorm van koeken veel gemakkelijker is dan als meel (tellen i.p.v. wegen); daarvóór waren de grotere koeken, de schilfers en de brokken reeds een grote verbetering (tegen stuiven); thans maken de kalverkorrels opgang. Dit alles is slechts mogelijk dank zij de industrie.

Ten vijfde. De bewaring van de grondstoffen is in een mengvoederinrichting veel gemakkelijker en beter dan op de boerderijen.

Ten zesde. In het algemeen zijn grote hoeveelheden goedkoper te verkrijgen dan kleine; bovendien kan men vaak een extra-tussenschakel uitschakelen (bijv. de olie-industrieën).

Ten zevende. Doordat de industrie grote voorraden kan aankopen zijn grote en herhaaldelijke wijzigingen in de samenstellingen te voorkomen; dit werkt gunstig op de dierlijke productie. Doordat grote voorraden worden gekocht werkt dit marktnivellerend, wat tenslotte ook de boeren weer ten goede kan komen.

Ten achtste. De industrie kan veel beter gebruik maken van een gunstige marktsituatie dan de individuele boeren.

Ten negende. Door aankoop van mengvoeders is een boer niet gedwongen in eens grote hoeveelheden geld te investeren, zoals noodzakelijk is bij de menging op de boerderij.

Ten tiende. Voor alle diergroepen zijn aparte mengsels noodzakelijk; dit stelt de boer voor zeer grote moeilijkheden in verband met aankoop en opslagruimte.

Ten elfde. Door de aankoop van mengvoeders bespaart de boer op zijn loonpost; dit punt is tegenwoordig zeker van belang.

Ten twaalfde. Door de vorderingen van de wetenschap is het momenteel voor de boeren niet meer mogelijk om inzake de mengtechniek bij te blijven. De wetenschappelijke medewerkers aan coöperatieve en particuliere mengvoerinrichtingen geven de koper een grotere mate van zekerheid in de kwaliteit van de mengvoeders. Verder beschikken vele industrieën zelf of wel in combinatie over zeer goed ingerichte laboratoria en proefbedrijven. De grote sommen gelds die hierin jaarlijks worden gestoken zullen voor de industrie, maar óók voor de boeren zeer zeker profijt opleveren. De onderlinge concurrentiestrijd tussen de mengvoederfabrieken zal voor de kopers ongetwijfeld voordeel kunnen betekenen.

Staan er nu tegenover deze voordelen geen nadelen? In feite kunnen twee moeilijke punten worden genoemd: de *prijs* en de kwestie van de *samenstelling*.

Al zijn in het voorgaande een aantal financiële voordelen genoemd, daartegenover staat dat ook de menging in de fabriek moet worden betaald. In hoeverre hierbij de balans in evenwicht is, dan wel naar de ene of andere zijde doorslaat, is moeilijk te zeggen; in bepaalde omstandigheden zal zelf mengen aantrekkelijk zijn (zuiver financieel bezien), in andere gevallen kan men het mengen beter aan de industrie overlaten. Onze indruk is dat het voordeel van zelf mengen niet groot zal zijn; wanneer men daarnaast stelt de vele technische voordelen van een industriële menging, dan is de aankoop van mengvoer zeer zeker te verdedigen. Ook hier werkt de concurrentie in het voordeel van de boeren.

Het tweede punt: de samenstelling, is van veel meer belang en hierover zijn reeds vele woorden gewisseld en artikelen geschreven. De besturen van de drie centrale landbouworganisaties staan op het

standpunt dat het vermelden van de *procentuele samenstelling* geen onderwerp van discussie behoort te zijn; de particuliere fabrikanten wijzen dit punt nog steeds af, al is er in dat kamp geen volledige eensgezindheid meer te bespeuren. Men stelt zich in die kringen veelal op het standpunt dat een doeltreffende contrôle door het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht niet wel mogelijk is. Bovendien biedt het menggeheim in verband met bepaalde specifieke werkingen, het z.g. fabrieksgeheim, moeilijkheden voor de aanvaarding.

Wat de contrôle betreft, dient vastgesteld te worden dat men aan voornoemd proefstation de laatste jaren grote vorderingen heeft gemaakt, en al kan nog geen 100 % contrôle worden gegarandeerd, toch dient men te erkennen dat de resultaten reeds veel vertrouwen geven en ook nog perspectief bieden voor de toekomst. Het wel eens aangevoerde bezwaar dat het vermelden van de procentuele samenstelling de deur zou openen tot bedrog op grote schaal, is o.i. niet meer steekhoudend; trouwens welke zekerheid heeft de koper dan zonder enige contrôle (met uitzondering van enkele chemische bepalingen)? Alleen voor zover men vertrouwen heeft in de fabrikant! De ervaringen die deze winter zijn opgedaan met de contrôle op de procentuele samenstelling hebben wel zoveel indruk gemaakt dat o.i. zonder meer van een succes kan worden gesproken.

Het andere bezwaar, dat van het z.g. fabrieksgeheim heeft daardoor — zo het heeft bestaan — wel sterk aan waarde ingeboet. Immers bij enige benadering kan de samenstelling thans worden vastgesteld, ook door de concurrenten!

Inmiddels duurt de strijd over het wel of niet vermelden van de procentuele samenstelling voort; hierbij kunnen we ons helaas niet aan de indruk onttrekken, dat door deze strijd een deel van de Nederlandse boeren de dupe dreigt te worden.

Zoals werd gezegd stellen de drie centrale landbouworganisaties zich op het lofwaardige standpunt dat de vermelding van de procentuele samenstelling noodzakelijk is. Dit is niet gebleven bij een eis, men heeft bovendien een contrôle-apparaat in het leven geroepen — de C.L.O.-contrôle — dat echter slechts een beperkt arbeidsveld heeft, omdat alleen de op coöperatieve grondslag werkende mengvoederinrichtingen zich bij deze contrôle kunnen aansluiten. De contrôle kan hier zeer effectief zijn doordat men zich op het standpunt van de volledige contrôle heeft gesteld: boeken-, voorraad-, grondstof- en mengselcontrôle. Tevens heeft men zich op het zeer toe te juichen standpunt gesteld dat bepaalde producten niet alleen verboden zijn, maar zelfs niet in de aangesloten inrichtingen mogen voorkomen. Verder is het zeer juist dat het bestuur van de C.L.O.-contrôle slechts mag bestaan uit de kopers.

Deze C.L.O.-contrôle heeft een buitengewoon gunstige klank verkregen en de boeren mogen hun organisaties dankbaar zijn dat dit

apparaat is ingesteld, de werkings sfeer straalt ver uit buiten de aangesloten verenigingen. Dat de gehele Nederlandse mengvoederindustrie een peil heeft bereikt dat overal tot voorbeeld kan worden gesteld, is voor een niet gering deel aan de C.L.O. te danken.

Tegenover deze bewondering wil ik echter ook enige critiek stellen aan het adres van de Landbouworganisaties; niet aan het werk van de C.L.O.-contrôle.

Dat men de procentuele samenstelling gewenst acht valt toe te juichen, op deze wijze kán de koper nagaan of de prijs overeenkomt met de samenstelling en bovendien zou de boer kúnnen nagaan of de samenstelling van het krachtvoer past bij zijn bedrijfsvoermiddelen. Door de instelling van het C.L.O.-apparaat stelt de georganiseerde landbouw zich op het standpunt van een coöperatieve mengvoederbereiding; dat is haar goed recht. Maar in hoeverre zijn de leden dezer organisaties ook in deze coöperatief ingesteld? Wanneer we goed zijn ingelicht, wordt plm. 45 % van het mengvoer aan een coöperatie gekocht, ongeveer 40 % bij de grootindustrie en de rest bij de kleinere fabrieken en molenaars. Dit betekent dat ongeveer de helft van de boeren de voorkeur geeft aan een particuliere fabrikant, ook al is daarbij geen sprake van enige contrôle aangaande de procentuele samenstelling. Van deze boeren zal een deel niet georganiseerd zijn, maar een deel is dat zeer zeker wel. Nu kunnen deze boeren zich op het standpunt stellen dat de onderlinge concurrentie tussen de particuliere fabrikanten en de concurrentie met de coöperaties uitwassen zullen tegengaan, evenwel moet het m.i. worden betreurd dat de landbouworganisaties geen mogelijkheid hebben geschapen hun niet-coöperatief ingestelde leden een contrôle-apparaat beschikbaar te stellen; de C.L.O.-statuten laten geen particulieren toe. Wel staan deze organisaties veelal toe dat de particuliere mengvoederindustrie advertenties in de bladen van deze standsorganisaties plaatst (voor de landbouwwerktuigen geldt hetzelfde). Hier is de logica zoek; een veroordeling houdt dit niet in, slechts het constateren van een feit.

Wanneer men in de gelegenheid is om nader met deze punten in aanraking te komen, doen deze en andere vragen zich bij een neutrale buitenstaander ongetwijfeld voor. M.i. ligt er hier voor de landbouworganisaties nog een behoorlijk werkterrein braak; bewerken zij dit niet dan is het niet denkbeeldig dat anderen zich daartoe moreel verplicht achten, waarbij ware te denken aan de Federaties van Verenigingen voor Bedrijfsvoorlichting. Deze kans is des te groter naarmate de particuliere industrie meer en meer doordrongen geraakt van de noodzaak van het voeren van een erkend contrôlemerk. Reeds is bekend dat er groepen mengvoederbereiders zijn die het vermelden van de procentuele samenstelling niet afwijzen.

Behalve de genoemde C.L.O.-contrôle zijn andere contrôlevereni-

gingen opgericht, maar dan door de fabrikanten zelve; er gaan thans stemmen op nog meer van deze verenigingen te stichten, maar in samenwerking met de practijk.

Momenteel wordt veelal op vertrouwen gekocht (dit geldt ook vaak voor de coöperaties omdat mij na enige jaren intensief contact met de practijk is gebleken dat bijna geen boer ooit de procentuele samenstelling heeft bestudeerd). Maar is het niet mogelijk ook aan de niet-coöperatief ingestelde boeren een zekere waarborg te geven? Een contrôle-apparaat dat onder supervisie staat van de fabrikanten is o.i. niet afdoende; beter wordt het reeds wanneer ook de kopers een stem hebben; maar uiteindelijk dient dit een zuivere boeren-aangelegenheid te worden.

Wanneer men dit vraagstuk op deze wijze bekijkt, dan komt men langzamerhand tot een min of meer concreet voorstel, en dat wil ik U niet onthouden. De uitwerking enz. behoren niet tot mijn terrein. Dit geheel klemt te meer nu de z.g. *Raamvoorschriften* begin April j.l. zijn komen te vervallen en er thans een algeheel vacuum is ontstaan naast het bestaande boerenapparaat. Zonder enig toezicht of een contrôle gaat het niet; ook de particuliere industrie is tot deze conclusie gekomen. Zo lazen we in 1951 in de „Plattelands-Post” (het orgaan van de Vereniging van Zelfstandige Handel en Industrie, Z.H.I.):

„Bezien we de lijst van de gerapporteerde afwijkingen dan ko-
men we tot de conclusie dat inderdaad toezicht op de meng-
voederindustrie nodig is, zonder dat men onmiddellijk be-
„hoeft te denken aan kwade trouw,”

en verder:

„Anderzijds zijn de mogelijkheden om overtredingen te begaan
„groot en is het een gebruikersbelang dat deskundig toezicht
„bestaat,”

ook nog:

„Het gaat er slechts om dat de verwerkte grondstoffen in wezen
„geschikt zijn voor veevoederfabricage en in prijs niet te hoog
„uitkomen vergeleken bij hun voederwaarde.”

Zo zou uit deze serie artikelen over „*De contrôle op de mengvoederbereiding in Nederland*” nog meer aangehaald kunnen worden wat het zoeken naar een oplossing ter bescherming van de Nederlandse boeren en van de bonafide handelaren rechtvaardigt.

In dit verband zou men zich het volgende kunnen voorstellen: Door de georganiseerde boeren (Standorganisaties, dan wel Verenigingen voor Bedrijfsvoorlichting) wordt een commissie in het leven geroepen, die een certificaat uitreikt aan die mengvoederinrichtingen welke zich aan de bepalingen van de commissie onderwerpen en waarvan gebleken is dat zij bij de mengvoerders voortdurend aan de te stellen eisen voldoen. Dit certificaat zou moeten kunnen wor-

den gegeven zowel aan de C.L.O.-coöperaties, de vrije coöperaties als aan de particuliere instellingen. Teneinde uit de impasse te komen waarin we nu ruim 20 jaren verkeren, zou het vermelden van de procentuele samenstelling misschien niet dwingend voorgeschreven behoeven te zijn, wel zou de deelnemer zich moeten verplichten tot het volgende:

- a. de procentuele samenstelling steeds aan het contrôleapparaat bekend te maken, alsmede aan de Provinciale Veevoederbureaux;
- b. bepaalde met name genoemde producten niet in de menginrichting voorradig te hebben.

De op te richten commissie zou geheel moeten bestaan uit boeren, eventueel versterkt met een deskundige die noch met de coöperatie, noch met een particulier enige relatie heeft. De contrôle zou kunnen worden opgedragen aan een nader vast te stellen laboratorium, bijv. het Rijkslandbouwproefstation te Maastricht.

In het voorgaande is dus niet gedacht aan een verplichte aansluiting en nog minder aan een rijkscontrôlemerk. Hoe aantrekkelijk dit laatste ook mag schijnen, de bezwaren willen mij te groot voorkomen; bij iedere procedurekwestie zouden onmiddellijk de rijks wetten en de rechters in het geding moeten komen. Wil men daarnaast nog boekencontrôle enz. enz., dan is men daarin natuurlijk geheel vrij, dit alles kan het vertrouwen slechts vergroten.

Het mengvoedervraagstuk staat thans sterk in het middelpunt van de belangstelling; ik hoop dat er vóór de komende winter nog een bevredigende oplossing is gevonden voor de kwestie van de mengvoederkwaliteitscontrôle. Ook al is deze in mijn systeem nog niet volledig, toch kan zij misschien een begin vormen om uit de huidige impasse te komen. Het totale gebruik van mengvoerders is slechts bij benadering te schatten, omdat een deel in loondienst wordt gemengd en een ander deel nog op de boerderij wordt „nagemengd” met eigen graanmeel enz. Het totale gebruik van krachtvoer ligt tussen 2,5 en 3 miljoen ton per jaar, waarvan een zeer groot gedeelte als mengvoer wordt verstrekt. Dit alles is wel zó belangrijk dat het de moeite loont hieraan alle mogelijke aandacht te schenken. Zoals de situatie thans is, kan zij hun die het wel menen met de Nederlandse veehouderij en de bonafide mengvoederindustrie geen bevrediging geven.

Hoe de landbouworganisaties en de particuliere mengvoederindustrieën dit zien is mij onbekend; voor de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst zou een *algemeen waarborgmerk* zeer aantrekkelijk zijn, omdat dat mag worden aanbevolen, wat voor het C.L.O.-merk niet geldt. Dit zou de voeding van de landbouwhuisdieren op een hoger plan kunnen brengen en dat zij ons aller streven.

*Mijnheer de President-Curator,
Mijne Heren Curatoren van de Landbouwhogeschool,*

Zeer veel dank ben ik Uw College verschuldigd voor het feit dat U mij hebt willen voordragen aan H. M. de Koningin voor het ambt, dat ik heden aanvaard. Dat bovendien het docentschap is verheven tot een lectoraat zie ik als erkenning door de Landbouwhogeschool van de plaats, die de veevoeding in het landbouwbedrijf heeft gekregen.

Met inzet van mijn gehele persoon zal ik trachten de mij opgedragen taak zo goed mogelijk te vervullen. Dat mij de nodige kracht worde geschonken.

Dames en Heren Hoogleraren, Lectoren en Docenten,

Door mij wordt het als een bijzonder voorrecht beschouwd met U, van wie enkelen nog tot mijn opleiding hebben bijgedragen, onderricht te mogen geven aan deze Hogeschool. Deze dag denk ik in het bijzonder terug aan mijn leermeester, wijlen Prof. Dr D. L. BAKER; ik mis hem hier zeer node.

Met sommigen Uwer heb ik in mijn tegenwoordige functie als Rijksveeteeltconsulent of anderszins reeds mogen samenwerken, doch ik vertrouw dat deze samenwerking thans niet alleen versterkt, maar ook uitgebreid zal worden. Voor de toekomst kan ik U van mijn kant alle medewerking toezeggen. Vooral in het begin van mijn lectoraat hoop ik vaak een beroep op U te mogen doen om mij met Uw grote ervaring bij te staan.

Hooggeleerde Brouwer,

Waarschijnlijk zal ik het meest met U in contact komen. Dat ik daarbij het grote voorrecht heb, U als mijn leermeester te mogen beschouwen, zal naar ik aanneem dit contact slechts ten goede komen.

Weledelgestreng Leignes Bakhoven,

Dat ik het onderwijs in de veevoeding van U heb mogen overnemen beschouw ik als een grote eer. Op deze dag wil ik U, mede namens al Uw oud-leerlingen, de welgemeende dank overbrengen voor de wijze, waarop U ons dit vak hebt bijgebracht. Verder dank ik U persoonlijk voor de adviezen, die U mij zo welwillend hebt verstrekt.

Hoogedelgestreng Rijssenbeek,

Nimmer zal ik de jaren vergeten waarin ik onder Uw bezielende en deskundige leiding heb mogen werken. De gebeurtenis van vandaag is voor een niet gering deel aan U te danken. Dat U mij daarbij de beslissing zo gemakkelijk hebt gemaakt door Uw duidelijk positief advies, stel ik zeer op prijs. Ik hoop aan de verwachtingen, die

U aangaande mijn persoon hebt, ten volle te kunnen voldoen. Wel moge ik U verzoeken — zeker in de eerstkomende tijd — enige clementie te willen betonen ten aanzien van mijn voorlichtende taak, zolang ik nog niet beschik over een medewerker. Hopenlijk komt dit tekort later in een andere, hogere vorm weer terecht.

*Hooggeachte Inspecteurs van de Veeteelt,
Waarde Collegae-Rijksveeteeltconsulenten,*

Hoewel ik voorlopig nog in Uw midden blijf opgenomen, wil ik niet nalaten reeds heden een woord van grote dank te uiten voor de manier waarop U mij als jong specialist hebt aanvaard. Voor Uw steun en medewerking zeg ik U veel dank. Wanneer ik in de toekomst ten behoeve van mijn studenten een beroep op U doe, hoop en vertrouw ik dat dit ingewilligd zal worden.

Mijne Heren, Leden van de Commissie voor Voeder- en Weidebouw van de Stichting voor de Landbouw,

Met bijzondere dank denk ik terug aan de tijd dat ik voor Uw commissie de taak van technisch-deskundige heb mogen vervullen. Vooral door Uw commissie ben ik nader in contact gekomen met de technische en economische problemen die er liggen op het terrein van de zelfvoorziening. Naar ik aanneem zal het contact niet worden afgebroken; al zal ik Uw commissie minder kunnen geven dan voorheen, via mijn nieuwe functie hoop ik toch mijn deel te kunnen blijven bijdragen al is het in een andere vorm.

Dames en Heren Studenten,

In ons land met zijn grote, deels beroemde, veestapel neemt de veevoeding wel een zeer belangrijke plaats in en het is mij een vreugde U enigszins wegwijs te maken in dit vak, dat zovele facetten kent. De belangstelling voor de veevoeding wordt steeds groter, en voor een aantal van U ligt hier zeker een goede toekomst. Ik zal niet in staat zijn volleerde veevoedkundigen af te leveren; wilt U dat worden, dan is daarvoor nodig werklust in en liefde voor dit vak.

Ik hoop dat ons contact zich niet slechts zal beperken tot de colleges en examens. Mochten er zich bij Uw studie moeilijkheden voordoen dan zal ik gaarne, voor zover ik daartoe bij machte ben, U behulpzaam willen zijn. Voorwaarde daarvoor is dat U zich ten volle geeft.

Dat ik slechts met een gering aantal van U in nader contact zal komen, betreur ik zeer; hopenlijk zal hierin bij de reorganisatie van het Hoger Landbouwonderwijs verandering komen terwille van Uw algemeen landbouwkundige vorming.

Nog slechts enkele jaren geleden verkeerde ik in Uw positie en ik ben deze mooie, onbezorgde tijd nog niet vergeten. Het studeren

aan een instelling voor hoger onderwijs is een voorrecht, dat echter ook plichten met zich mee brengt. Het vinden van het juiste evenwicht is daarbij van doorslaggevende betekenis. Dat U daarin moge slagen, terwille van U zelf, maar ook van ons Vaderland.

Ik heb gezegd